

Ο ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

Πρόλογος

Ο πρόλογος και ο επίλογος είναι δύο από τα πιο νευραλγικά σημεία της έκθεσης. Ο πρόλογος είναι η εισαγωγική παράγραφος και χρησιμοποιείται για να μας εισάγει ομαλά στο κυρίως θέμα. Είναι η πρώτη εντύπωση που αποκομίζει ο εξεταστής και σαν τέτοια βαρύνει πολύ στη διαμόρφωση της διάθεσης με την οποία θα προσεγγίσει και το υπόλοιπο κείμενο. Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη προσοχή εκ μέρους του μαθητή. Ταυτόχρονα όμως ο πρόλογος είναι κι ένας μεγάλος πονοκέφαλος του μαθητή: «Πώς ν' αρχίσω;».

Δεν υπάρχουν 'καθολικοί' πρόλογοι, που να αποστηθίζονται πρώτα από το μαθητή και στη συνέχεια να αναπαράγονται μηχανικά σ' όλα τα θέματα. Κάτι τέτοιο είναι έξω από τον επιδιωκόμενο σκοπό της έκθεσης. Ο μαθητής οφείλει με τον πρόλογό του (όπως άλλωστε και με την όλη έκθεσή του) να πρωτοτυπεί και να καινοτομεί. Τα αναμασήματα και οι τετριμμένες φράσεις γενικού και αόριστου περιεχομένου πρέπει να αποφεύγονται.

Όταν λοιπόν δίνονται κάποιες γενικές οδηγίες, δεν πρέπει να λειτουργούν δεσμευτικά για το μαθητή. Απώτερο λόγο ύπαρξης έχουν όχι να απομνημονευθούν στείρα και παθητικά, αλλά να αποτελέσουν ερεθίσματα προβληματισμού και διαφορετικού κάθε φορά συνδυασμού, ενεργοποιώντας τη φαντασία του μαθητή.

Κατηγορίες Προλόγων

1. Ορισμός – Ετυμολόγηση – Διασάφηση της κεντρικής (ή / και άλλων) έννοιας του θέματος
2. Ανάπλαση των δεδομένων στηριγμένη στις λέξεις κλειδιά
3. Σχόλιο πάνω στην κεντρική (ή/και άλλες) ιδέα του θέματος, στηριγμένο στις λέξεις-κλειδιά
4. Ειδολογικός χωρισμός
5. Ιστορική αναδρομή
6. Έκθεση σημερινής κατάστασης
7. Ένταξη της κύριας ιδέας του θέματός μας σε ευρύτερη (παρόμοια ή / και αντίθετη). π.χ. σε θέμα για την εκπαίδευση, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για τους θεσμούς
8. Αναλογική τοποθέτηση
Όπως είναι γνωστό υπάρχουν στη φύση οι φυσικοί νόμοι που διέπουν και ρυθμίζουν τη λειτουργία του φυσικού κόσμου. Όταν ο άνθρωπος αντιλήφθηκε την ύπαρξή τους και τους μελέτησε, διατύπωσε ανάλογους νόμους, κοινωνικούς και πολιτικούς αυτή τη φορά, που διέπουν τη ζωή των κοινωνιών, διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία τους και αποτρέπουν αυθαιρεσίες και αδικίες...
9. Γενική διαπίστωση και εντοπισμός του ειδικού προβλήματος (χρήση επαγωγικής ή παραγωγικής μεθόδου)
10. Ερώτηση
11. Χαρακτηριστικό γεγονός ή παράδειγμα
12. Διαπίστωση· π.χ. σε θέμα για την εθνική ταυτότητα:
Από την εποχή της ίδρυσης του ελληνικού κράτους μετά την επανάσταση του 1821 ο ελληνικός λαός δεν έπαψε να αισθάνεται μειονεκτικά απέναντι στους άλλους «φωτισμένους» και προοδευμένους λαούς της Ευρώπης. Και αυτό ως ένα βαθμό είναι

φυσικό, καθώς μέχρι σήμερα ακόμα δεν έχει πετύχει να αυτοπροσδιοριστεί, να βρει ποιος είναι, «πού πατά και πού πηγαίνει», που λέει κι ο ποιητής. Ο προσδιορισμός της εθνικής μας ταυτότητας προβάλλει σαν ένα από τα πιο επιτακτικά ζητούμενα των ημερών μας, έργο ζωής πραγματικά για το έθνος μας. (Διαπίστωση: Αδυναμία αυτοπροσδιορισμού ελληνικής εθνικής ταυτότητας...) 13. Με τις εν γένει μεθόδους ανάπτυξης παραγράφων...

Επίλογος

Αν ο πρόλογος είναι η πρώτη εντύπωση που αποκομίζει ο εξεταστής, ο επίλογος είναι η τελευταία. Και σαν τέτοια, λειτουργεί πολύ αποφασιστικά στη διαμόρφωση της τελικής βαθμολογίας. Οι μαθητές, κουρασμένοι από την όλη ανάπτυξη του θέματος, αντιπαρέρχονται συνήθως βιαστικά τα σχετικά με τον επίλογο και ολοκληρώνουν ανούσια και τετριμμένα – αν ολοκληρώσουν! Είναι όμως δυνατόν ο επίλογος να σχεδιαστεί από την αρχή. Ας παρατηρήσουμε τις δύο παρακάτω περιπτώσεις:
-Ο μαθητής, αφού ολοκληρώσει την εξέταση και ανάπτυξη του θέματος, το ξαναδιαβάσει για να δει και θυμηθεί τι έχει γράψει και σε άμεση συνάρτηση & συνάφεια γράφει τον επίλογο, ακολουθώντας έναν από τους κάτωθι αναφερόμενους τρόπους.
-Εάν ο μαθητής κατέχει το εξεταζόμενο θέμα και έχει ήδη μορφωμένη γνώμη πάνω σ' αυτό, τότε μπορεί εξ αρχής να θέσει το συμπέρασμά του, το πού θέλει να καταλήξει, και να οδηγήσει την όλη ανάπτυξη της έκθεσής του αναλόγως. Συνεπώς ο επίλογος είναι δυνατόν να προ-σχεδιαστεί και να μην περιμένουμε τελευταία στιγμή, κουρασμένοι και ενδεχομένως απογοητευμένοι, την ξαφνική έμπνευση.

Κατηγορίες

1. Συμπέρασμα

2. Συνοπτική

3. Σύνδεση της κεντρικής ιδέας του θέματος με άλλες συναφείς & ευρύτερες

4. Εκδήλωση ανησυχίας για το αδιέξοδο που τυχόν προκύπτει

5. Εκδήλωση συγκρατημένης αισιοδοξίας

6. Κορύφωση

Επιλόγων

ανακεφαλαίωση

Μ' αυτό εννοούμε πως στην παράγραφο του επιλόγου μπορούμε να διαπραγματευτούμε το πιο σημαντικό από τα επιχειρήματα με τα οποία θα αναπτύσσουμε το τελευταίο προς εξέταση ζήτημα/απαίτηση του εκθεσιότιτλου. π.χ. σε θέμα για τη γλώσσα: Η σημαντικότερη όμως συνεισφορά μας, σαν κοινωνία και σαν πολίτες, αναφορικά με τη διόρθωση της κείμενης κατάστασης της γλωσσικής ανεπάρκειας και αφασίας θα ήταν ασφαλώς η βελτίωση και ολοκλήρωση τρόπων τινά της παρεχόμενης παιδείας και ιδίως η καλύτερη και ελκυστικότερη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο. Μόνον έτσι θα τεθούν γερές και στέρεες βάσεις για το ξεπέρασμα της διαφαινόμενης γλωσσικής κρίσης και μόνο τότε θα μπορούσε να καρποφορήσει και οποιαδήποτε άλλη απ' τις προαναφερθείσες προσπάθειες. Στην περίπτωση όμως αυτή ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην ολοκληρώσουμε την έκθεσή μας όλη αλλά μόνο το τελευταίο ερώτημα· γι' αυτό θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί.

7. Σχόλιο πάνω στην κεντρική (ή/και άλλες) ιδέα του θέματος, στηριγμένο στις λέξεις-κλειδιά (Ενδεχομένως εφαρμόζοντας το σχήμα κύκλου: όπως αρχίζουμε την έκθεση, αναλόγως και τελειώνουμε)
8. Επισήμανση της εμπιστοσύνης μας στον άνθρωπο και στις ικανότητές του...
9. Έμμεση συμβουλή: «καλό θα ήταν...»
10. Ευχή
11. Με τις εν γένει μεθόδους ανάπτυξης παραγράφων.